

CRONANDER, SAMUEL

**Wägwisare til Norje, efter et nyligen
igenfunnit, åtta hundra åra gammalt
isländskt manuscript, resandom och
wettgirigom til tjenst, framgifwit af
Hodosopho Scytha. Stockholm, uplagd af
David Segerdah**

Stockholm
1762

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

CRONANDER, S.

Ex. A

Polit.

Sv.

(Br.)

1700-1829

176d

Ex

CRONANDER, S.
EX. A.

Vägvisare

Sil

Norie,

Efter

Et nyligen igensunnit,

Utta Hundra Åra gammalt
Isländskt Manuscript,

Resandom och Wettgirigom
til tjenst,

Framgifvit

af

HODOSOPHO SCYTHA.

*Imo etiam mos est, ut plus cantare
laborent*

*Qui gravius cantant & balbi plura lo-
quantur. Gunch.*

STOCKHOLM,
Aplagd af DAVID SEGERDAHL.
1762.

Polit.
S.
(Cv)
1700-1829

1701
12
10170
1701

Imprimatur.
N. v. OELREICH.

HODORIO SCYTHA.

1701
1701

1701
1701

Jag wet intet, om jag längre gitter predika om Landets upodling, om folkhopens förökande, om Fabriquers anläggande, och flere sådana Politiska lärostycken, som nu äro så allmänna, at ehuru alt blifwit owanligt dyrt, så kan man likwål icke köpa för två styfwer Snus, utan at blifwa regalerad med et fjerdedels ark af en Hushålls Bok eller något annat dyligt lärdt arbete.

Jefe är jag någon oförsonlig hatare af slika arbeten i allmänhet, och än mindre af de tåcka ämnen som der afhandlas. Ho ser icke gerna et upodladt Land. Kala backar och kala fårr, som syndastodens wreda wågor sammanvråkt, såsom beständiga witnen, til förora werldens elaka upförande, gifwa icke något angenämt anseende. Den som är född til arbete, och utom arbete snart skulle blifwa styf och oreggerlig, kan derföre icke bättre nyttjas, än til at bryta sten, upfylla dålder, och bortföra backar, som hindra utsikten för våra ögon, och göra våra promenader beswårliche.

Groft Walmar och otåcka pålsar kunde påsa för våra dumma förfäder, som rättade sin klådsel mera efter wäderleken, än Utlåmnings bruk, och icke förstods den konsten, at genom skogens utödnande mildra et skarpt Climat. Men huru skulle det plagget icke wanslåda, wår tids annorlunda wante och bättre upfödde Götthar? De skulle upgiftwas under bördan af en så tung klådsel, och det, som wårre är, de skulle med sit grymma anseende skräma våra Skönheter til skogs.

Swar den gång jag derföre ser våra silkesklådda Gudinnor och sidentygade Cavallierer, hwilket är et af mina dageliga nöjen, så prisar jag i min siäl våra härliga Silkes-Fabriquer, som beredt of denna fågnaden. Makalösa Gudinnor på Fabriquen, huru skal jag nog wärdigt prisa Edar konst! När Damon gör sin lyckä genom et par Silkesstrumpor och en nymodig Sidentygs Wäst, så winnen 3 et ostridigt företräde för Parnassens utmagrade Nymphes, som icke kunna berömma sig af ringaste orsak til denna Hjeltens eröfringar a).

Tyros

- a) *Vir bene vestitus pro vestibus esse peritus
Creditor a mille, quam vis idiota sit ille.
Ex Auliano Gillius,*

Tyros fordna pragt, Carthagos styrka, och then yngre Europens heder, jag menar Er i dräpelige Silkes-Fabriquer, ären i wål wårde at förakta? Allt hwad afswunden kan inwända emot Edra förtjenster består deruti, at *J* (O hwilken förgripelse!) rycken några Cycloper ifrån stallet och några Meduser ifrån grepen, samt at *J*, i stället för Silfwer, Koppar och Järn, som tjénar hwarcken til föda eller Kläder, gifwen oss thet mjuka Silket, som icke allenast förhärligar våra Nordiska Skönheters sagra utseende, utan och gör dem så hudspåde och lenhullade, som woro de updragne i en Se-raille eller hade badat under Hegai hand uti sina tolf månaders Fru=pyrdning.

Du nyare tiders största påfund, efterwerldens förundran, Chymiens moder och naturkunnighetens amma, förträffeliga Idrott, til hwilken, såsom sin medelpunkt, alla wetenskaper syfta. (Hwem märker icke at jag åkallar dig du älskade **Kok-Konst!!**) Är wål någonting som mera witnar om mänskliga snillets styrka och våra framsteg, än du, som kan behändigt uplösa en hel Steppsladdning af tjära och bräder til några wälsmakande Soppor, samt så leka med en människo-gom, at deß medskapade Kånslor, med all sin finhet, icke kunna utreda blanningen af sött och surt, som likwål oändeligen äro åtskilde och legat i be-

ständig feigd, alt sedan de i werldenes Chaos höllo sin första drabbning b). Ho hade trodt at fryddor ifrån alla werldenes delar skulle mötas på en Swensk All-rygg, och at den gula faulken, som gör Laken så förträffelig (hår watznas min tunga), skal hafwa sina föräldrar på hinsidon det störra werldenes haf?

Göta Wetenskap! det är dit underwårf, at en skönhet, som intet åter mer än några uns om dagen, kan likwål i en accurat proportion c) af sin högre födsel och ädlare upfostran, förtära så mycket som sex Dalkarlar, samt i några tafar Caffé och dylika Liqueurer dricka så mycket som trots twänne de tappreste Bryggares drängar. Men, torde någon inwända, denna läckerheten måste ju göra Nationen welilig och tillika fattig. Det wore ju bättre, at behålla vårt redbara och leswa tarfsweligit af landets goda, än rikta Utlänningen och förderfwa vår goda natur med kles, som intet tjenar för Swenska magar, och så widare.

Dumma qwarleswa af en uråldrad njuggohet: Ack! huru röjer du dit oförstånd och inifrånk

b) Se Bayle Dict. Hist. & Crit. tit. Ovid.

c) At här förstås proportio Geometrica och intel Arithmetica, lærer en estertänksam Läsare finna utan min påminnelse.

ifrånkta begrep! Menar du, at Swenska mäs-
gar äro af samre ämne än de Fransöfke, Ita-
lienske och Österländske? Urna Torpare-hjon!
Tror du at all handel sker Mark emot Mark,
och Kappa emot Kappa. Icke får du et stop
Dubbel-öl til lika köp med et stop Epis-öl, och
icke köper du Slifing til samma pris som Blags-
garn. Får Utlänningen det så kallade redba-
ra, så rycka wi och mången läcker beta undan
hans mun. Och hwad wår fattigdom wid-
kommer, så har jag så länge hört tatas om
denna Busen, at jag nu mera förlorat all
fruktan.

Är det wäl möjeligit, at wi skulle wara
fattige. En Dagakarl förtjenar så mycket nu
en enda wecka, som förut halfwa året, och en
Laquaj förtärer så mycket en enda aften på
Källaren, som des Herres fordna wedertlikar
et helt Qwartal. Gack och lufta i Köpman-
nens kök, så skal näsan öfvertyga dig at der
är ingen brist. Denna Hedersmannen förtär
så mycket öfwer sit bord et enda år, som hans
företrädare med all sin snikenhet, kunde förtje-
na hela sin lifstid, och hans artiga Fru spelar
adelmodigt bort så mycket en aften, som en
förmögnare Handlande för 80 år sedan kunde
gifwa sin Dotter i hemgift.

Och hwad Adelen widkommer, så bär
en ung Herre, när han är wäl klädd, mera

på sin kropp, än alt hwad hans Herr Grand Pappa kunde präsa utur sina Landgårdar i den så kallade goda Tiden. Och wore Handt-wärkaren fattig, så finge wäl Hustrun gå til fots eller roa sig med annat än visiter och Picnicker.

Det är sant, Swenska Umbetsmannen tjenar för en lön, som icke tyckes swara emot wårt öfriga öfwerflöd, men om du gifwer aft på hans utgifter, så skal du bli warse, at hans inkomster icke må wara så ringa, som han wil inbilla ensaldigt folk. Leibnitianerne må præta för mig så mycket de wilja, at $1 - 1 + 1 - 1 + 1 - 1 + 1 - 1$ skal in serie infinita wara lika med et halft, så är jag dock så scholastique, at jag blifwer fullt och fast wid den gamla Reglen: **Af intet blifwer intet.** Wore det tilläteligit, at öpna endast de böcker, som hållas med frita, hwilka likwäl för goda skal skul böra, äfwen som de andra, hållas i all möjelig hemlighet; så skulle göras bewisligit, at en Copist och Handlings-skrifwares Rällare-räkningar ofta öfwerstiga en Landshöfdinge-lön efter Staten.

Men något inbilladt Slughufswud torde ytterligare yrka: Är Nationen så rik, hwar-
dan komma då de många Banquetorter,
som dageligen yppas? Förretteliga dumhet,
som

som kan fråga mer än den wisaste kan swara! Kan här wäl gifwas större bewis på rikedom, än stora och tåta banquerotter? Swar och en förnuftig begriper utan swårighet, at när en Handtwärkare, Grosseurer och Wäxel-handlare obemålte, kunna göra en Banquerott om 8 a 10 til 12 tunnor Guld, så måste en fasetlig hop penningar löpa händer emellan. Och låt wara, at en sådan Man skulle icke kunna bringa sina Creditorer til mindre accord än 50 proCent, så blifwer han ju rikare än hela Societeten för 60 a 80 år sedan.

Du ser således, gunstige och uplyste Läsare, at förenämde ämnen, uti hwilka jag, utan skryt, mycket arbetat, icke äro mig så o-
 wane, at jag ju ännu en gång kunde inlägga heder med en Oeconomisk Afhandling: Men jag har mina wigtiga orsaker, hwarföre jag öfwergifwer dessa blomstrande fälten, som betas af så åtskilliga slags djur; ty utom det, at den sundaste lärdom, när han alt för mycket yrkas, mister något af sit tilståndiga wärde, så ålskar vår tid i synnerhet flitiga ombyten. Jag har dershöre tyckt, at om det wore, som det wisserligen är, en uppenbar skam, at alltid gå med en, ehuru grann klädning, utan ombyte, så skulle det fast mer wanhedra Swenska snillen, om våra Auctorer, ibland hwilka jag härigenom welat förwårstwa mig et rum, skul-

le arbeta med en så knapp inbillnings-gåfwa, at de nödgades, är in och är ut, slita et och samma ämne.

En som intet wil orera för toma bänkar, måste hafwa mer än et enda Concept. Och hwad är i hela Comœdien, som mera behagar, än ombytet. Denna månskligheten, som somliga orätt kalla swaghet, är nu mera så allmänneligen känd, at hwar Kökspiga wet, at Kål tre dagar å rad är för mycket.

Förträffeliga Fruentimmer! Ämnet för all min förundran, förlåten mig, om jag af wördnad för Eder kloka Regering, uptäcker något af Edert rikes hemligheter. Är det intet ombyten, hwarigenom J blifwit så betydande och hwarmed J så långt behagen både of och Eder sielfwa? Man har welat försåkra mig, at den sköna Cloris, som i hela staden är känd och wördad för den höga egenkapen, at icke swika sin tilbedjare, skulle gerna ömsa Fästeman, icke af ostadighet, ty sådant strider emot hennes dygd, utan blott för ombyte skul, hwilken röjer finheten af hennes smak.

Men hwar blifwer då mit nya ämne, som jag för ombyte skul lofwat min Läsare? Urket är rätt nu fullt men ämnet orördt, hwilket kan gifwa anledning til en estertänkelig Critique?

Jo men, min hurtige Läsare, den som med lycka och heder wil skrifwa för et folkslag, han måste weta des förnämsta böjelse.

Scytherne, och som de sedermera bleswo kallade, Götherna, hafwa ifrån Noachs tid varit et, om icke beständigt wandrande, dock på resor och tåg ganska begifwit folkslag. Man wet af Historien *d*), at Magog, Noachs sonson, wandrade ända ifrån Urarat til Swerige *e*). Så hafwa äfwen tvåanne Odiner, våra högtwördade Ane-Herrar, på särskilte tider, och, som man menar, genom olika wägar, företagit en dylik resa från Wanahem eller Sirkland *f*). Men har wäl alt detta folket och deras talrika afkomma stannat i vårt kalla Swerige? Nej, så snart de icke funno sit nöje och sin makeliga utkomst, så hafwa de i stora flockar uttågat, mera storstådtade

d) Se Joh. Magn, Histor. SveoGoth. Romerska Editionen.

e) Har detta stedt för Astronomien skul, som någon Lärde welat påstå, så måste antingen wåra förfäder varit stora Astronomi, eller den Herren, som i samma ärende reste ifrån Paris til Torneå, nödwändigt wåra en Scyth til sin upriinnelse.

f) Den äldre Oden kom til Swerige ströft efter Trojas försädning, hwarföre ock Ynglingarne rätteligen råfna sina anor ifrån Saturnus. se Göransson's Slägtreg. men wid hwad tid den senare hitkommit, derom kunna de nyare Lärde icke förenas, se Götheb. Magaz. först. årgång.

tade och modige, än at de skulle förnöta sin styrka och tapperhet wid en beswärlig plog g).

Här ser du förtrolige Läsare, Gøtharnas råtta kynne. Döm nu sielf, hwilket skulle Klinga båtäre i så modige öron, antingen en Trivalisf föreställning om Landets upodling genom åker- och ång-rödning, stenbrytning, dikning och annat sådant Bonde-arbete, eller en heroisk upmuntring at bese främmande Länder och låta wörda sig af Utlänningen, som tyckes bortglömt en **Bose, Herråd, Yngwar Widfarne, Styrbjörn**, och flere sådane Nordens Hjeltar, med hwilka en **Hercules** och **Ulysses** aldrig woro at jämföra, om Intet Herr Görransson wisat, at de woro åttlingar af en och samma **Cælius**. Och här ser du min upriktige Läsare, råtta orsaken, hwarföre jag welat tjena mina Landmän med **Wägwisare** til utländska Orter, hwilket i närwarande conjuncture, torde finna sina ålskare.

Men hwar och en resande är intet en **Telemaque**, och kan således intet smickra sig, at få en **Mentor** til Resefamrat. **Minervas** sköld, som så ofta betäfte denna **Prinsens** hufwud, såges nu wara uphängd i en **Turkisk Arsenal**,
hwar-

- g) Der torde således mycket wara at aspruta uti **Academiska Lärdoms-profwet** kalladt: **Swears** och **Gøthars forna Gushälls-wett**.

hwarifrån han nåppeligen står at hämta, om intet Påfwen skulle finna utwäg, at för detta Klenodet skal, upmuntra Europen til nya Expeditiones Cruciaræ. Här fordras således goda Wägwisare, om resan skal gå wäl.

Men då jag härmed wil tjena mina resgiriga Landsmän, torde mången undra, hwarföre jag intet håldre wisat dem wägen at de östra Orterna, hwilka våra förfäder så ofta och fördelaktigt besökte, eller til någon ännu obebodd del af den södra werlden, på det Gøthernas namn, måtte fästa sig wid bägge Jord- & Polerne.

Men min försiktighet har icke tillåtit mig at inwefkla mina Landsmän i sådana widlyftigheter. At resa igenom Ryssland til Constantinopel, förenar sig intet med den commodité, som tilhörer et poleradt folk. Kunde äfwen wara owisst, om intet Orienten funno dese resande Gøther mera tjenlige at upwakta i Serailen, än at fåtta som Landtwärnar män. I hwilken händelse man kunde nödgas, at afläggå sin trohets=ed på Lazarettet, der Ceremonieller är estertänkeligit. Jag wil ej eller råda någon at resa genom Tyskland, som icke kan wäl fördraga frutröken, hwilken några år tilbaka, fäseligen skal imprægnerat detta luststreket. I Frankrike kan man intet särdeles brillera,

och

och i England kunde man löpa fara at blifwa
Matros. Spanioren är wäl wår slägtunge,
och i Italien hafwa wi gamla Swägerlag:
men ho wil wara sina anhöriger til last, i syn-
nerhet då de wänta främmande. Och at gö-
ra Nybyggen eller åröfringar i nya werlden,
det wore at, förr eller senare, störta sig i Hava-
nas öde. Kortaste och säkraste resan, synner-
ligen för den, som har knapt wintiden, är så-
ledes Resan til Norge. Och at denna måt-
te ske utan fara, har jag welat regalera mina
resande Landsmän med et Sago-brott, som
nyligen blifwit räddat utur en Höfars-Bod,
tit en oförståndig ägare, O tempora! O mo-
res! försälde detta Klenodet såsom Maculatur?
Det enda som förgängeligheten och ödet läm-
nat öfrigit af et så förträffeligit Monument,
lyder så här:

☉ = ☉ = ☉ = ☉ = ☉ = ☉ = ☉ = ☉ =
☉ = ☉ = Eigi ferdast ☉ = ☉ = ☉ = ☉ = suthur
heim litillatha manna. Thwi ath northur
halfwunnar heimsins girnathist Othin of
Nor met margum agethum Rappum = =
☉ = ☉ = ☉ = ☉ = Thau gat for of Balder i
breida blef of wan Brinhild hina sagra

☉ = ☉ = ☉ = ☉ = ☉ = ☉ = ☉ = ☉ =
Nu wil mather fardas northur weg tha er
firsta nattalagri Letti annat Wellust thri-

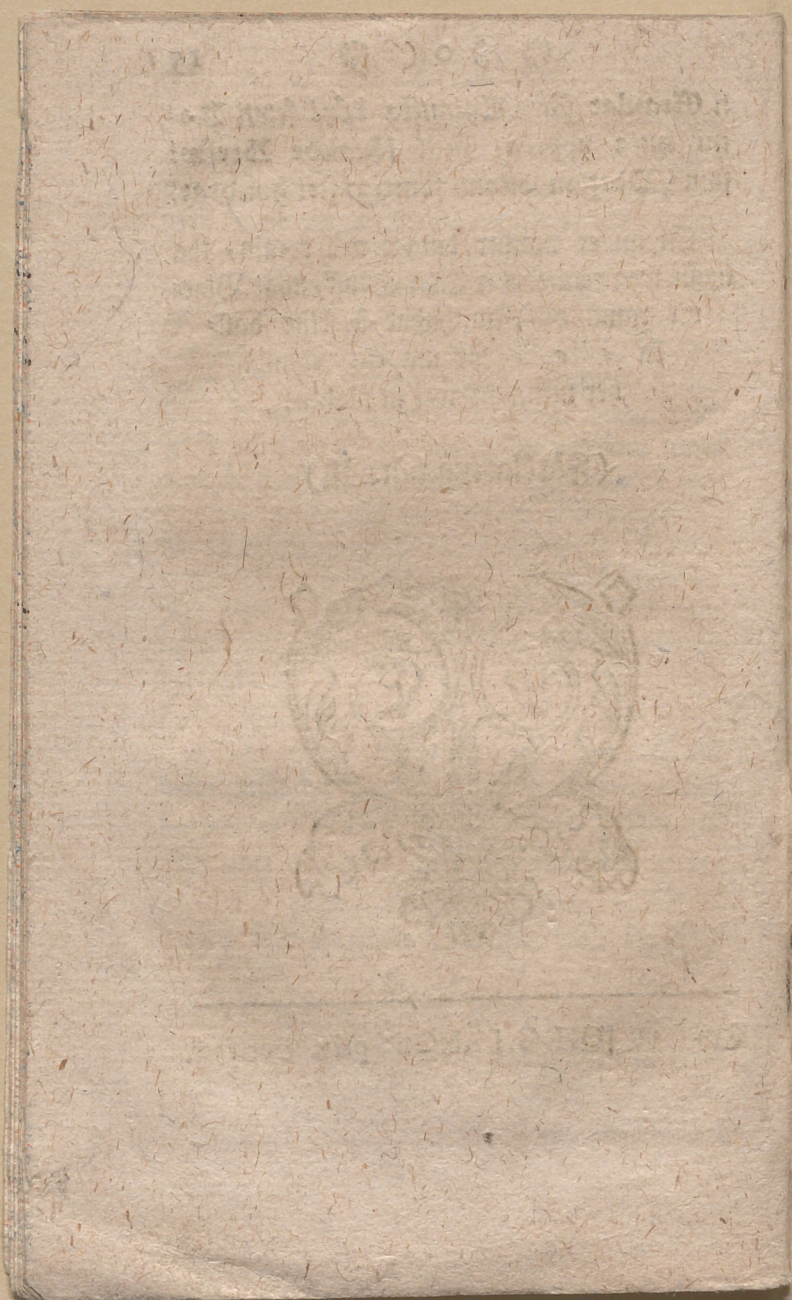
ti Granlat fiarti Thiansta Kōpi femti Ro-
nu hina yppika sietti löpande Brestwi
siunti Borgan ottonti femtigi siri hundrat.

En nu er mather hingat wel komin, tha
liggir weg rettleidis a Eida Skuff, thar Biar-
nir rama och Rimthufar å skino ban-
ka = = = of ma ein reisandi
her mena sik wel at wabru!

(Förklaring härnäst)

Tryckt uti JOH. G. LANGES priv. Boktryck.

www.books2ebooks.eu